

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

KATEDRA GEOGRAFIE

Miloš ČAPEK

NOVÉ POLITICKÉ STRANY VE VOLBÁCH 2010
GEOGRAFICKÁ ANALÝZA

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Olomouc 2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miloš ČAPEK**
Osobní číslo: **R08187**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Nové politické strany ve volbách 2010 - geografická analýza**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je analýza volební podpory nových politických stran, které kandidovaly poprvé v parlamentních volbách v roce 2010 se zaměřením na TOP09, VV a SPOZ, případně dalších. Vedle charakteristiky územní struktury elektorátu se autor pokusí identifikovat na základě srovnání s předešlými volbami důsledky pro rozložení elektorátu "tradičních" stran (ODS, ČSSD, KDU-ČSL a KSČM).

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **5 000 - 8 000 slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Blažek, J. - Kostelecký, T. (1991): Geografická analýza výsledků parlamentních voleb v roce 1990. Sborník ČGS, 96, str. 1-14, Praha, Academia.**
- Klíma, M. (1998): Volby a politické strany v moderních demokraciích. Praha, Radix.**
- Klíma, M. ed. (1999): Možnosti úpravy či reformy volebního systému v ČR. Praha, Vysoké škola ekonomická.**
- Klokočka, V. (1991): Politická reprezentace a volby v demokratických systémech. Praha, Aleko.**
- Krejčí, O. (1994) Kniha o volbách. Praha, Victoria Publishing.**
- Krejčí, O. (1992): Kdo vyhraje volby 92. Praha, Ucho.**
- Linek, L. et al. (2003): Volby do poslanecké sněmovny 2002. Praha, Sociologický ústav Akademie věd České republiky.**
- Sartori, G. (2001): Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků. Praha, Sociologické nakladatelství.**
- Šaradín, P. (2002): Volby 2002 analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny. Olomouc, Periplum.**
- Šimíček, V. ed. (1995): Volby v demokracii. Brno, Mezinárodní politologický ústav Právnické fakulty Masarykovy univerzity.**

Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **24. května 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2011**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 24. května 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením RNDr. Miloše Fňukala, Ph.D. a uvedl jsem v seznamu literatury veškeré použité literární a další zdroje.

V Olomouci dne 1. května 2011

vlastnoruční podpis autora

Touto cestou bych rád poděkoval všem, kteří mně pomohli s dokončením této bakalářské práce. Moje poděkování patří především RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a hlavně za veškerý čas, který mi v souvislosti v této práci věnoval. Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Petru Šimáčkovi za náměty k tvorbě přílohového materiálu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AV ČR – Akademie věd České republiky

CVVM – Centrum pro výzkum veřejného mínění

ČNR – Česká národní rada

ČR – Česká republika

ČSL – Československá strana lidová

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ESRI – Environmental Systems Research Institute

EU – Evropská unie

KDU-ČSL – Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová

KSČ – Komunistická strana Československa

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

NATO – Organizace severoatlantické smlouvy

ODA – Občanská demokratická aliance

ODS – Občanská demokratická strana

OF – Občanské fórum

PČR – Parlament České republiky

PS PČR – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

SPOZ – Strana práv občanů Zemanovci

SZ – Strana zelených

TOP09 – Transparentnost, odpovědnost, prosperita 09

US – Unie svobody

US-DEU – Unie svobody – Demokratická unie

VV – Věci veřejné

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	- 6 -
OBSAH	- 7 -
1 ÚVOD	- 9 -
2 CÍLE PRÁCE A PRACOVNÍ HYPOTÉZY	- 10 -
3 METODIKA.....	- 11 -
3.1 Volební jádro.....	- 12 -
3.2 Srovnání volebních jader.....	- 12 -
3.2.1 Stabilita volebních jader.....	- 12 -
4 VOLEBNÍ SYSTÉM, VOLBY A VOLEBNÍ CHOVÁNÍ	- 13 -
4.1 d'Hondtova metoda	- 14 -
4.2 Volební účast.....	- 14 -
4.3 Volební chování obyvatel.....	- 15 -
4.4 Modely volebního chování.....	- 16 -
5 POLITICKÉ STRANY	- 18 -
5.1 Tradiční politické strany.....	- 18 -
5.1.1 ČSSD.....	- 18 -
5.1.2 ODS.....	- 20 -
5.1.3 KSČM.....	- 21 -
5.1.4 KDU-ČSL.....	- 23 -
5.2 Nové politické strany.....	- 24 -
5.2.1 TOP09	- 24 -
5.2.2 VV	- 25 -
5.2.3 SPOZ	- 26 -

6 GEOGRAFICKÁ ANALÝZA ÚZEMNÍ PODPORY	- 27 -
6.1 Tradiční politické strany	- 27 -
6.1.1 ČSSD	- 27 -
6.1.2 ODS	- 30 -
6.1.3 KSČM	- 32 -
6.1.4 KDU-ČSL	- 35 -
6.2 Nové politické strany	- 38 -
6.2.1 TOP09	- 38 -
6.2.2 VV	- 39 -
6.2.3 SPOZ	- 41 -
7 ZÁVĚR	- 43 -
8 SHRNUÍ/SUMMARY	- 46 -
9 ZDROJE	- 48 -

1 ÚVOD

Psal se 17. listopad roku 1989. V Československu začala sametová revoluce, která znamenala konec vlády jedné strany – Komunistické strany Československa. Více než 40 let komunistické diktatury vystřídala demokracie. Jedním z pilířů demokratického zřízení jsou svobodné volby, jenž tolerují více politických stran a občané se mohou svobodně vyjádřit. „Volby jsou jednou z norem demokratického politického chování, která je spojována a odvozována od lidských práv a jejich zabezpečení prostřednictvím zjištění názoru většiny“ (Krejčí, 1994). Jedny z nejdůležitějších jsou, vzhledem k rozsahu pravomocí voleného sboru, volby do PS PČR, které se staly i zájmem mé bakalářské práce.

Od roku 1990 si některé politické strany vytvořily na české politické scéně téměř neotřesitelnou pozici. Jde zejména o ČSSD a ODS, jako dvě nejsilnější strany, ale také o KSČM a KDU-ČSL. Tato čtveřice stran udávala směr naší politické scéně až do roku 2010.

Při posledních volbách do dolní komory Parlamentu České republiky však nastal zlom. Politologové, volební analytici a média jak u nás, tak v zahraničí označovali tento zvrát jako „volební zemětřesení“ (iDNES.cz [online], 2010). Volební podpora dvou nejsilnějších stran rapidně klesla. Snížila se i u KSČM a dokonce i u KDU-ČSL, kteří se dostali pod 5% kvórum a do českého parlamentu se poprvé od roku 1990 neprobojovali. Mandáty však získaly naopak dvě nové strany. Větší zisk křesel do PS PČR z nich zaznamenala strana TOP09, která odsunula KSČM z tradičního třetího místa. Dalším nováčkem byly VV. Obě strany se prezentovaly politikou rozpočtové odpovědnosti a měly v čele výrazné osobnosti. Do voleb také zasáhla SPOZ vedená bývalým sociálním demokratem Milošem Zemanem. Přestože ji k 5% hranici nezbývalo mnoho, sehrála tato strana důležitou roli v předvolebním boji o levicové voliče.

I když volby vyhrála ČSSD, stala se „smutným vítězem“. Nejenže utrpěla silný propad hlasů, ale nedostala ani možnost sestavit vládu. Šanci dostala ODS, která po dlouhých vyjednáváních vytvořila s TOP09 a VV vládní koalici prezentující se úspornými opatřeními a reformami.

Položme si několik zásadních otázek. V jakých oblastech České republiky se nové strany volily a jaké voliče daná strana zaujala? Kde ztratily volební podporu tradiční politické strany, pokud byla ztráta volební podpory celoplošná, či měla regionální charakter? Na tyto a další dílčí otázky vyvstávající kolem posledních voleb do PS PČR, tím pádem i kolem celé současné situace v české politice, se pokusím odpovědět ve své bakalářské práci.

2 CÍLE PRÁCE A PRACOVNÍ HYPOTÉZY

Cílem této bakalářské práce je analyzovat výsledky voleb do PS PČR v roce 2010. Práce bude zaměřena na strany, které se poprvé dostaly do dolní komory nebo poprvé kandidovaly a svým výsledkem se přiblížily k 5% hranici. Konkrétně se jedná o TOP09, VV a SPOZ. Dalším objektem výzkumu budou také tradiční politické strany a to konkrétně se jedná o ČSSD, ODS, KSČM a rovněž také o KDU-ČSL, která se do PS PČR nedostala.

Hlavním záměrem práce bude vymezit volební jádra nových politických stran. Zjistit, zda se TOP09 „zasloužila“ o propad volební podpory ODS. Dále jestli volebními jádry této strany se stala města a jejich přilehlé oblasti, což by pro stranu s pravicovým programem bylo možné očekávat. Dalším cílem bude zjistit oblasti, ze kterých získávaly voliče VV. Domněnkou je, že tato strana měla celorepublikovou podporu a vzala voliče oběma nejsilnějším stranám. Poslední zkoumanou nově vzniklou stranou je SPOZ. Tato strana se sice do PS PČR nedostala, ale hypotézou zůstává, že způsobila odliv voličů ČSSD a KSČM. Volební jádro SPOZ předpokládáme na venkově.

Oproti předchozím volbám ztratily voliče všechny tradiční politické strany. U jednotlivých stran se pokusíme zjistit, zda měla tato ztráta regionální diference, nebo byla celorepublikovým fenoménem. Dalším záměrem práce bude vymezit volební jádra těchto stran a porovnat je s jádry nováčků na volební scéně. Zjistit, ve kterých oblastech strany zaznamenaly největší ztrátu voličů. Cílem bude zjistit, jaké nové politické strany se podílely nejvíce na odlivu voličů tradičního politického subjektu. U ČSSD se domníváme, že největší odliv způsobily VV společně se SPOZ. U ODS to bude především TOP09. U KSČM nebyl odliv tak mimořádný. Nikdo se na ztrátě větší mírou nepodílel, ale předpokládáme, že největší odliv způsobila SPOZ. Voliči KDU-ČSL pravděpodobně dali hlas některé z nových politických stran, nejspíše VV a TOP09.

3 METODIKA

Celá práce se zaměřuje na území ČR na úrovni obcí, v případě čtyř největších měst na úroveň městských částí, aby byla schopna reflektovat regionální podpory přesahující administrativní členění státu či malé lokální podpory pro danou stranu. Pro lepší interpretaci však použijeme administrativní členění krajů a okresů. Dále se práce bude zaměřovat na příliv elektorátu u nových politických stran a na volební jádro strany, které bude porovnáno s volebními jádry tradičních politických stran z voleb z roku 2006. To bude sloužit k interpretaci a lokalizaci možného odlivu tradičních stran k těm novým. U ČSSD, ODS, KSČM a KDU-ČSL bude hlavním úkolem zachytit jádra územní podpory stran a charakterizovat a lokalizovat odliv voličů v porovnání s předchozími volbami.

Největší množství dat pro zpracování výsledků poskytlo regionální pracoviště Českého statistického úřadu v Olomouci, které poskytlo výsledky voleb na úrovni obcí ČR ve formátu MS Excel. Souhrnnější data byla čerpána z internetové stránky Českého statistického úřadu <http://www.volby.cz>. Všechna data o volebních výsledcích a účasti jsou přebrána od ČSÚ, proto nejsou v práci samostatně citována. Příslušná data byla zpracována do grafů, tabulek a do map. Mapy byly vytvořeny v programu ArcMap 9.3 od společnosti ESRI. Z těchto map, z dat Českého statistického úřadu a z <http://www.volby.cz> byly interpretovány veškeré výsledky a závěry práce.

Dále byly použity odborné publikace charakterizující stranický systém v ČR, zejména autorů Ladislava Cabady a Davida Šance. Další informace o stranickém spektru ČR byly čerpány z kapitol knihy Politické strany z roku 2005 od autorů Jiřího Malíře a Pavla Marka. Souhrnné informace o volbách zachycuje především Oskar Krejčí ve svých knihách o volbách. Nejnovější publikací, z které práce čerpala, je kniha Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010. Jelikož se práce v některých kapitolách nastiňuje volební chování obyvatel, byla použita také literatura od autorů ze Sociologického ústavu AV ČR (Kostecký, Vlachová).

Mezi lety 2006 a 2010 se změnilo správní členění ČR jen velmi nepatrně, vznikly 2 obce a zanikly 4 obce. Mapy zachycující stav v roce 2006 a 2010 používají tehdy aktuální administrativní členění, v syntetických mapách porovnávajících obě období se vychází ze správního členění platného v roce 2006.

3.1 Volební jádro

Pro interpretaci území největší podpory bude použito tzv. volebních jader. Tato metoda, v českém prostředí poprvé použitá v práci Petra Jehličky a Ludka Sýkory z roku 1991, je založená na základě jednoduchého výpočtu. Výsledky vybrané politické strany podle získaného podílu v daném administrativním celku (okres, v případě této práce obec) seřadíme od nejvyššího k nejnižšímu. Poté sčítáme absolutní hodnoty hlasů voličů, až dojdeme k 25% hodnotě celkového součtu hlasů. To označíme jako hlavní volební jádro. Když dojdeme k 50% hodnotě celkového součtu, označíme toto volební jádro za vnější. Vše nad 50 % pro nás není volebním jádrem. (Šaradín, 2006 citováno podle Pink, 2010). Při základní znalosti území ČR můžeme z tohoto modelu usoudit, kteří voliči danou stranu preferují (venkov – město). Mimo jiné můžeme podle této metody zhodnotit regionální diferenciaci podpory strany.

3.2 Srovnání volebních jader

Použitá metoda má za úkol zhodnotit odliv tradičních politických stran k těm novým. Využívá k tomu volební jádra tradičních politických subjektů z roku 2006 a nových politických subjektů z roku 2010. Na těchto mapách můžeme vidět patrný odliv jedné strany ke straně nové. V mapách s tabulkami určíme, jak velké střety daných volebních jader tyto strany měly. Na základě toho pak můžeme identifikovat a lokalizovat odliv. Pro ještě lepší identifikaci poslouží také mapy, které hodnotí zisk nebo ztrátu tradiční politické strany mezi roky 2006 a 2010.

3.2.1 Stabilita volebních jader

Tato metoda srovnává volební jádra mezi roky 2006 a 2010. Jako velmi stabilní jádra označujeme ty obce, jejich volební podpora se vždy v daných letech pohybovala v první čtvrtině výsledků pro vybraný politický subjekt. Za stabilní označujeme ty, které se pohybovaly v jednom roce v první čtvrtině a v druhém roce v druhé čtvrtině pro danou stranu.

4 VOLEBNÍ SYSTÉM, VOLBY A VOLEBNÍ CHOVÁNÍ

Parlamenty, tedy i česká Poslanecká sněmovna, v demokratických režimech reprezentují vůli lidu. Mají zpravidla zákonodárnou i ústavodárnou funkci. Jmenují představitele jak výkonné, tak i soudní moci. V České republice volí Poslanecká sněmovna spolu se Senátem prezidenta. Dále Poslanecká sněmovna vyslovuje důvěru vládě. V PS PČR se předkládají zákony.

Poslanecká sněmovna má 200 poslanců, kteří jsou voleni na dobu čtyř let, což je i funkční období této instituce. Volit může každý občan, který dosáhl alespoň v den voleb věk 18 let. Volen může být občan ČR, který má právo volit a dosáhl věku 21 let. Mandát poslance je volný. To znamená, že se poslanec nemusí ohlížet na názory politické strany či lidí, kteří ho volili. Na druhou stranu může být zvolen jen na kandidátní listině politické strany, koalice či hnutí, nemůže kandidovat jako nezávislý. Členové Poslanecké sněmovny nejsou odvolatelní. (Krejčí, 2006)

Klíčovým prvkem voleb je volební systém, který determinuje způsob, jakým budou hlasy voličů „transformovány“ na parlamentní křesla (Sartori, 1994 citováno podle Kubát, 1999). Přitom nemůžeme říci, že poměrný nebo většinový systém je více či méně demokratický, každý má své výhody i nevýhody a upřednostňuje velké, či dává šanci malým politickým stranám. (Klíma, 1999). Pro volbu do PS Parlamentu České republiky se užívá poměrný volební systém, který byl naposled modifikován zákonem č. 204/2000 Sb. V jeho §50 se píše, že nadále bude při přepočtu hlasů používána d'Hondtova metoda, která je výhodnější pro větší strany.

Volební kraje jsou totožné s vyššími samosprávnými územními celky. Původně jich bylo 8, nyní máme 14 volebních krajů. Nejvíce mandátů připadalo v letech 2006 a 2010 hlavnímu městu Praha (25), nejméně měl Karlovarský kraj (5). (Antoš, 2008) Mandáty jsou rozdělovány v závislosti na počtu platných odevzdaných hlasů, tedy i v závislosti na volební účasti (viz Tabulka č. 1). V roce 2010 tak např. získal Středočeský kraj (24) o jeden mandát více než v předchozích volbách na úkor Moravskoslezského kraje (22), ovšem počty mandátů přidělených krajům se příliš nevychylují od průměrných hodnot (v ČR nejsou výrazné regionální výkyvy volební účasti).

Výpočet mandátů provádí Český statistický úřad. Ten sečte platné hlasy voličů v celé České republice a vydělí je počtem poslanců. Tato hodnota zaokrouhlená na jednotky je tzv. mandátové číslo, kterým se dělí celkový počet platných hlasů odevzdaných ve volebním kraji. Podíl pak představuje počet mandátů v jednotlivých krajích. Pokud nejsou rozděleny všechny

mandáty, zbývající získají kraje s největším zbytkem dělení, při rovnosti (v praxi k tomu ale ještě nedošlo) rozhoduje los. (Krejčí, 2006)

4.1 d'Hondtova metoda

„Počty získaných hlasů každé strany jsou postupně děleny čísly, 1;2;3;4.....n, kde n je o jednu větší, než je počet přidělovaných mandátů ve volebním kraji. Výsledky dělení všech stran a koalic jsou potom seřazeny podle velikosti až do počtu přidělovaných mandátů ve volebním kraji. Jednotlivým subjektům je následně přiděleno tolik mandátů, kolikrát se jejich výsledek objevil v porovnávané řadě.“ (Poslanecká sněmovna [online], 2008) Tato metoda má za následek omezení přístupu k mandátu pro menší strany v krajích s malým počtem mandátů. To je patrné u SZ v roce 2006 (viz Tabulka č. 1), která získala pouhých 6 mandátů a v krajích s malým počtem hlasů nezískala vůbec žádný mandát. Nepřesáhla v krajích tzv. volební práh.

Volby proběhly v roce 2006 ve dnech 2. – 3. 6. a v roce 2010 ve dnech 28. – 29. 5. Zúčastnilo se jich vždy přes 60 % potenciálních voličů. (ČSÚ [online], 2011)

4.2 Volební účast

Z tabulky volební účasti posledních dvou let je patrné, že nejmenší volební účast je v Karlovarském kraji. Naopak největší volební aktivita je typická pro hlavní město Praha. Nejmenší volební účast zaznamenáváme v krajích s velkým počtem voličů, v kraji Ústeckém a Moravskoslezském. Tyto kraje patří do jader podpory především levicových stran (viz Tabulka č. 1).

Tabulka č. 1

Volební účast a rozdělení mandátů v krajích ČR ve volbách do PS PČR

Kraj	Volební účast v % 2006	Volební účast v % 2010	Mandáty 2006					Celkem	Mandáty 2010					Celkem
			ODS	ČSSD	KSČM	KDU-ČSL	SZ		ODS	ČSSD	KSČM	TOP09	VV	
Praha	68,51	67,99	14	6	2	1	2	25	8	4	2	8	3	25
Středočeský	65,96	64,26	10	8	3	1	1	23	7	6	3	5	3	24
Jihočeský	65,36	63,58	6	4	2	1	0	13	4	3	2	3	1	13
Plzeňský	63,92	61,68	5	4	2	0	0	11	3	3	2	2	1	11
Karlovarský	56,48	54,04	2	2	1	0	0	5	1	1	1	1	1	5
Ústecký	57,22	55,66	5	6	2	0	1	14	3	5	2	2	2	14
Liberecký	62,35	61,41	4	3	1	0	0	8	2	2	1	2	1	8
Královéhradecký	66,69	64,93	5	4	1	1	0	11	3	3	1	3	1	11
Pardubický	67,37	65,49	4	4	1	1	0	10	3	3	1	2	1	10
Vysočina	67,61	65,68	3	4	2	1	0	10	2	3	2	2	1	10
Jihomoravský	65,29	63,27	8	8	3	3	1	23	6	7	3	4	3	23
Olomoucký	64,52	62,12	4	5	2	1	0	12	2	4	2	2	2	12
Zlínský	66,90	64,27	4	5	1	2	0	12	4	4	1	2	1	12
Moravskoslezský	61,02	58,19	7	11	3	1	1	23	5	8	3	3	3	22
Celkem	64,47	62,60	81	74	26	13	6	200	53	56	26	41	24	200

Zdroj: Volby.cz

4.3 Volební chování obyvatel

Rozhodování voličů, komu dají hlas v okamžik voleb, záleží na velkém množství faktorů. V první řadě to jsou ukazatelé charakterizující daný region a prostředí, v kterém volič žije. Volební chování vysvětluje tento počín především z hlediska demografického, národnostního, ekonomického a náboženského.

Podle Kosteckého (2001), existují tyto faktory ovlivňující volební chování:

- Věková struktura (podíl post produktivního obyvatelstva apod.)
- Struktura obyvatel podle pohlaví (podíl žen)
- Struktura obyvatel podle zaměstnání (podíl horníků, podíl obyvatel pracujících v zemědělství, podíl soukromých podnikatelů)
- Nezaměstnanost (míra nezaměstnanosti)
- Vzdělanostní struktura obyvatel (podíl vysokoškolských studentů apod.)

- Struktura obyvatel podle národnosti (podíl obyvatel moravské národnosti apod.)
- Struktura obyvatel podle náboženského vyznání
- Ekonomická situace (průměrná mzda zaměstnanců, průměrná výše daně z příjmu odvedená osobami samostatně výdělečně činnými)
- Situace na trhu bydlení (podíl rodinných domků v regionech apod.)
- Urbanizace (míra urbanizace)
- Znečištění životního prostředí (míra poškození životního prostředí)
- Kriminalita (míra kriminality)
- Stabilita rodin (hrubá míra rozvodovosti apod.)
- Potraty (míra potratovosti)
- Politická tradice (podíl hlasů pro KSČ v roce 46 apod.)

Další faktory zmiňuje např. Harrop a Miller (1987, citováno podle Vlachová, 2000):

- Nálada ve společnosti
- Vývoj ekonomiky
- Silná osobnost kandidáta
- Předvolební přesvědčování, kampaně
- Vliv masmédií

Nemůžeme říci, že ten či onen faktor má za následek volební výsledek politického subjektu v daném regionu. Ovšem kombinace několika různých faktorů může výsledky voleb v konkrétním regionu velmi ovlivnit. (Kostecký, 2010)

4.4 Modely volebního chování

Podle Haropa a Millera (1987, citováno podle Vlachová, 2000) existují tři modely volebního chování:

Sociologický neboli radikální, který se zaměřuje na chování sociálních tříd náboženských a věkových skupin. Strany hájí zájmy sociálních skupin. Zaměřuje se na skupiny na sociálním dně společnosti. Opomíjí roli názorů, postojů a hodnot.

Model stranické identifikace je typický pro voliče, kteří chtějí vyjádřit k danému subjektu loajalitu. Jedná se o dlouhodobou a tradiční podporu. Volič je se stranou emocionálně spjat, je straně věrný a vysvětluje stabilitu volebního chování.

Model racionálního výběru je specifický tím, že volič bere každé volby jako nové a mění své rozhodnutí v závislosti na nově získaných informacích. Vybírá si z celé škály politického spektra. Tento druh racionálního voliče si spíše vybírá stranu podle zájmů a hodnot. Nicméně spíše se hlásí k dané ideologii strany. Volič dává na mínění jiných lidí a především i médií. Po tomto poznávacím procesu si utváří vztah ke straně.

5 POLITICKÉ STRANY

5.1 Tradiční politické strany:

Jsou politické subjekty, které si vybudovaly od roku 1990 stabilní podporu voličů do českého parlamentu. Podílely se nejvíce na vývoji české politické scény a vznikly anebo byly znovuobnoveny po sametové revoluci.

5.1.1 ČSSD

Historie

Československá sociální demokracie (původně Československá sociálně demokratická strana dělnická) vznikla už v 19. století. V meziválečném období patřila k významným politickým subjektům. Po druhé světové válce krátce působila jako součást národní fronty, ovšem v roce 1948 byla nuceně sloučena s KSČ. Působila však v exilu. Po revoluci v roce 1989 ČSSD obnovila svoji činnost a navázala na předúnorovou tradici. Strana byla zaevidována 9. února 1990. (Kopeček, Pšeja, 2005)

Charakteristika strany

Tato strana reprezentuje levý střed politického spektra. Uvnitř strany jsou dva názorové proudy. Sociální demokracie nového typu (jako Blairovi labouristé) a proud tradicionalistický směřující k levicovému charakteru strany. Cílem jejich politiky je „koncepce sociálního státu jako nástroje zajištění blahobytu pro co nejširší společenské vrstvy“. V programu najdeme sociálně ekologicky orientované hospodářství. Stát odpovídá za zdravotní péči, školství a sociální služby. Ekonomický sektor má podléhat státní kontrole a regulaci. Odmítá privatizaci státních podniků. Dalšími cíly jsou plná zaměstnanost, ochrana zaměstnanců, jsou proti zvyšování poplatků ve zdravotnictví a proti jakékoliv formě školného. ČSSD podpořila vstup do NATO a do EU. (Cabada, Šanc, 2005) Před volbami zdůrazňuje především řešení ekonomické krize. Hlavními body jsou sociální jistoty a zdravotnictví. Prezentují se velmi konkrétními sliby, které byly ve společnosti velmi diskutovány (výstavbu národního fotbalového stadionu apod.). (Eibl, 2010)

Strana ve volbách od roku 1990

V prvních volbách v roce 1990 kandidovaly oba proudy sociální demokracie. Jeden proud začleněný do OF získal několik mandátů. Druhý proud ČSSD se do ČNR nedostal. Získal pouze 4,11 %. Po tomto volebním výsledku a rozpuštění OF přicházeli k nově vzniklé straně sociální demokraté a levicově orientovaní politici. ČSSD absorbovala Klub za

demokratický socialismus Obroda. Nicméně v dalších volbách v roce 1992 získala strana 6,33 %. Poté se novým předsedou stal Miloš Zeman a svou razantní politikou ekonomické transformace přispěl v roce 1996 k výraznému volebnímu zisku 26,44 % a sociální demokraté se stali druhou nejsilnější parlamentní stranou. V předčasných volbách v roce 1998 získali 32,31% hlasů. O čtyři roky později zvítězila opět sociální demokracie se ziskem 30,2 %. Do dalších voleb se objevily aféry související se Stanislavem Grossem. (Cabada, Šanc, 2005) V roce 2006 však strana zaznamenala obdobný zisk jako v roce 1998 32,32 %. Nicméně volby vyhrála ODS a volby skončily „volebním patem“. (Hospodářské noviny, 2006) V následujících čtyřech letech se v čele opozice nejvíce a nejrazantněji projevoval Jiří Paroubek. V roce 2010 ČSSD volby vyhrála, ale podpora voličů klesla o více než 10 procentních bodů. To donutilo předsedu Jiřího Paroubka k rezignaci. Navíc strana nedostala ani šanci sestavit vládu.

Tabulka č. 2

Výsledky voleb u ČSSD do PS PČR (ČNR)

Rok	Výsledek v % hlasů	Počet mandátů	Nejúspěšnější kraj**
1990*	4,11/49,50	0/127	Severočeský/Praha
1992	6,53	16	Západočeský
1996	26,44	61	Severomoravský
1998	32,31	74	Severomoravský
2002	30,20	70	Moravskoslezský
2006	32,32	74	Moravskoslezský
2010	22,08	56	Moravskoslezský

Zdroj: Volby.cz

Poznámky:

*ČSSD rozdělena na dva proudy, jeden součástí OF, uvedeny výsledky pro samostatně kandidující stranu i pro OF.

**Od roku 2002 území rozděleno na nových 14 volebních krajů .

5.1.2 ODS

Historie

Občanská demokratická strana vznikla na základě poptávky po tradiční pravicové straně v devadesátých letech minulého století. Strana vznikla rozdělením OF na ODS a Občanské hnutí. Byla zaregistrována 18. března 1991. (Pšeja, 2005)

Charakteristika strany

ODS se považuje za pravicovou konzervativní stranu obohacenou řadou liberálních principů zakotvených v klasickém evropském liberalismu. V jejich politice je patrný pragmatismus. ODS především respektuje základní roli rodiny a uplatňuje individuální svobody, soukromé vlastnictví a volný trh. Odmítá deficitní rozpočet země a prosazuje rovnou daň. Zasazuje se o privatizaci státních podniků. Je pro důchodovou reformu, jejímž výsledkem bude kombinace rovného (státem garantovaného) a nerovného (osobní investice) důchodu. ODS je proti federalizaci Evropy a ztrátě národní identity. Strana podpořila vstup do NATO a do EU. (Cabada, Šanc, 2005) Před volbami do PS PČR konanými v roce 2010 jsou hlavním tématem strany ekonomické hrozby související se zadlužením státu. ODS vede důraznou kampaň proti rivalům, především ČSSD. (Eibl, 2010)

Strana ve volbách od roku 1990

ODS vznikla až po prvních volbách v roce 1990. Předtím byla součástí OF, které se rozpadlo. V roce 1992 při volbách do České národní rady volby vyhrála se ziskem 29,73 %. Do těchto voleb šla v koalici s Křesťansko-demokratickou stranou, se kterou se později v roce 1995 sloučila. Premiérem se stal Václav Klaus. V roce 1996 vyhrála opět ODS se ziskem 29,6 %. Ovšem koalice s ODA a s KDU-ČSL získala dohromady pouze 99 křesel. To nahrávalo opozici. Po vnitřních rozporech se v roce 1997 odpojila od ODS nová politická strana US pod vedením Jana Rumla. V nadcházejícím roce v předčasných volbách se strana stabilizovala a získala 27,74 % hlasů voličů. Ani z těchto voleb však nevzešla funkční koaliční vláda a byla uzavřena opoziční smlouva, která tolerovala menšinovou vládu ČSSD. O čtyři roky později se však ODS dostala do skutečné opozice. Občanští demokraté získali 24,5 % voličů. Václav Klaus se vzdal předsednické funkce. Před volbami v roce 2006 byl sestaven program „Modrá šance pro Českou republiku“. (Cabada, Šanc, 2005) V roce 2006 získala strana největší zisk voličů v historii. Získala 35,38 % voličů a celkem 81 mandátů. Tento volební úspěch ale vystřídal zklamání. Společně s přirozenými koaličními partnery (KDU-ČSL a SZ) obsadili pouze 100 křesel – volební pat. Premiérem se stal Mirek Topolánek. Ale ani on se svou velmi

agresivní politikou vůči opozici neuspěl a v roce 2010 ztratila strana ve volbách do PS PČR více než 15 procentních bodů. I přes tento relativní neúspěch dostala možnost sestavit vládu, což se jí nakonec společně s novými stranami TOP09 a VV podařilo. Dohromady získaly 118 mandátů.

Tabulka č. 3

Výsledky voleb u ODS do PS PČR (ČNR)

Rok	Výsledek v % hlasů	Počet mandátů	Nejúspěšnější kraj***
1990*	49,50	127	Praha
1992**	29,73	76	Praha
1996	29,62	68	Praha
1998	27,74	63	Praha
2002	24,47	58	Praha
2006	35,38	81	Praha
2010	20,22	53	Praha

Zdroj: www.volby.cz

Poznámky:

*ODS součástí OF.

**ODS v koalici s KDS, uvedeny výsledky celé koalice

*** Od roku 2002 území rozděleno na nových 14 volebních krajů.

5.1.3 KSČM

Historie

KSČ vznikla 16. 5. 1921 spojením několika levicových proudů sociálně demokratické strany. (Česká politika [online], 2003) KSČM byla založena jako její územní organizace, a to v roce 1990. Původně se ideologicky opírala o marxismus a způsoby jeho aplikace v zemích bývalého sovětského bloku, její ideová proměna směrem k deklarovanému „demokratickému socialismu“ po roce 1990 je zpochybňována, a to především s ohledem na kladné hodnocení období let 1948–1989. (Fiala, Mareš, Pšeja, 2005)

Charakteristika strany

KSČM zaujímá levou část politického spektra. Jedná se o stranu, která vychází z marxistické teorie a prosazuje myšlenky komunismu. Cílem je vybudování moderní socialistické společnosti. Komunisté požadují plnou zaměstnanost, právo na práci, zkrácení pracovního týdne na 35 hodin při zachování stávajících mezd. Odmítá jakékoliv tržní vztahy ve zdravotnictví a školství. Tato strana podporuje referenda. V ekonomických otázkách je proti privatizaci státních podniků, prosazuje zvýšení podílu přímých daní v závislosti na výši příjmu. Celý program je zaměřen na sociálně slabé občany. KSČM byla proti vstupu do NATO a EU. (Cabada, Šanc, 2005) Před volbami v roce 2010 opět zdůrazňuje společné

vlastnictví a pravicové vlády obviňuje z politiky, která je zaměřena proti sociálně slabším obyvatelům. (Eibl, 2010)

Strana ve volbách od roku 1990

V prvních volbách bojovala nikterak nereformovaná KSČ především proti OF a získala 13,24 %. Po listopadové revoluci vzniklo několik frakcí se snahou reformovat KSČ, ale v prvních volbách se neprosadily. Například Československé demokratické fórum získalo 0,33 %, a to se ucházela o stejné voliče jako KSČ. Před volbami v roce 1992 vytvořila KSČM společně s nevýznamnou Demokratickou levicí koalici nazývanou Levý blok. Strana získala 14,05 % hlasů a stala se druhou nejsilnější stranou. Poté se sloučila s dalšími demokratickými subjekty, ovšem malého významu. Přes vnitrostranické spory mezi roky 1992 a 1996 a rozštěpení KSČM získala tato strana podporu 10,33 % hlasů. V předčasných volbách v roce 1998 získala KSČM 11,03 % a umístila se na třetím místě, což znamenalo pozici nekonstruktivní opozice, i když vliv strany se díky opoziční smlouvě zvýšil. Nejlepší výsledek zaznamenal tento levicový subjekt ve volbách do PS PČR v roce 2002 ziskem 18,51 % voličů. (Cabada, Šanc, 2005) V dalších volbách získala strana 12,81 % a ocitla se opět na třetím místě. Poprvé na horším než třetím místě v polistopadovém období se umístila v roce 2010. Ziskem 11,27 % se umístila na místě čtvrtém za ČSSD, ODS, TOP09. Nadále zůstala v opozici.

Tabulka č. 4

Výsledky voleb u KSČM do PS PČR (ČNR)

Rok	Výsledek v % hlasů	Počet mandátů	Nejúspěšnější kraj**
1990	13,24	32	Středočeský
1992*	14,05	35	Středočeský
1996	10,33	22	Severočeský
1998	11,03	24	Severočeský
2002	18,51	41	Ústecký
2006	12,81	26	Ústecký
2010	11,27	26	Ústecký

Zdroj: Volby.cz

Poznámky:

*V koalici s Levým blokem.

** Od roku 2002 území rozděleno na nových 14 volebních krajů.

5.1.4 KDU-ČSL

Historie

Dříve pouze ČSL vznikla v roce 1919 sloučením několika křesťanských stran. Kořeny strany jsou však mnohem starší. (KDU-ČSL [online], 2010) Během komunistické diktatury byla ČSL součástí národní fronty. Svůj název KDU-ČSL získala až v roce 1992 spojením s Křesťanskou a demokratickou unií, která to sama navrhla. (Fiala, Suchý, 2005)

Charakteristika strany

KDU-ČSL je strana, která se vymezuje jako křesťansko-demokratický subjekt západoevropského typu stojící v opozici vůči liberalismu i sociální demokracii. Cílem strany je vytvořit svět svobodných lidí vázaných vzájemnou solidaritou. KDU-ČSL zdůrazňuje křesťanské základy, odmítá však vazbu na vyznání a církev. Klade důraz na rodinu. V ekonomické oblasti prosazuje sociálně tržní hospodářství a respektuje soukromé vlastnictví. Odmítá liberální přístup k drogám, registrovanému partnerství osob stejného pohlaví a umělému přerušování těhotenství. Je pro privatizaci podniků. Strana byla pro vstup do NATO a EU. (Cabada, Šanc, 2005) Na volby v roce 2010 připravila program, který opět odmítá vazbu na církev a orientaci do pravého či levého politického spektra. Strana zaujímá proevropské postoje. (Eibl, 2010)

Strana ve volbách od roku 1990

V roce 1990 šla ČSL do koalice s KDU a získala do ČNR 8,42 %. Před volbami v roce 1992 se spojila KDU s ČSL a vznikla KDU-ČSL. Tato změna reprezentovala definitivní přerod na demokratickou stranu. V roce 1992 získala 6,3 % voličů. O čtyři roky později získala strana 8,1% hlasů. KDU-ČSL vytvořila vládu s ODS a ODA. Strana deklarovala, že je stejně vzdálená ideově jak ODS, tak ČSSD. V roce 1998 získala strana 9 %. Nebyla jednotná ke spolupráci ani s ODS ani s ČSSD a US odmítala spolupráci s ČSSD. Po vzniku opoziční smlouvy se stali lidovci opoziční stranou. V roce 2002 kandidovala společně s US-DEU v rámci koalice. Koalice těchto stran získala 15 % a vytvořila vládní koalici s ČSSD. Předsedou se v roce 2003 stal Miroslav Kalousek, který vykazoval vstřícné postoje k ODS. (Cabada, Šanc, 2005) V roce 2006 získala strana podporu 7,22 %. Volby však skončily patem, jelikož společně s ODS a SZ dali dohromady 100 křesel. V posledních volbách do PS PČR získala strana 4,39 % a poprvé po sametové revoluci se strana do dolní komory nedostala.

Tabulka č. 5**Výsledky voleb u KDU-ČSL do PS PČR (ČNR)**

Rok	Výsledek v % hlasů	Počet mandátů	Nejúspěšnější kraj*
1990	8,42	19	Jihomoravský
1992	6,28	15	Jihomoravský
1996	8,08	18	Jihomoravský
1998	9,00	20	Jihomoravský
2002	14,27	31	Zlínský
2006	7,22	13	Zlínský
2010	4,39	0	Zlínský

Zdroj: Volby.cz

Poznámky:

* Od roku 2002 území rozděleno na nových 14 volebních krajů.

5.2 Nové politické strany**5.2.1 TOP09**Historie

TOP09 vznikla 26. června 2009, méně než rok před volbami. Založení inicioval Miroslav Kalousek, bývalý předseda KDU-ČSL, který spolu s dalšími představiteli strany odešel kvůli rozepřím mezi středopravicovým a středolevicovým křídlem lidovců. Předsedou strany byl jednomyslně zvolen Karel Schwarzenberg. (Havlík, 2010)

Charakteristika strany

Strana se nachází v pravé části politického spektra. Už před volbami odmítla spolupráci s KSČM i s ČSSD pod vedením J. Paroubka. Naopak pozitivně se stavěli ke spolupráci s ODS. Její zkratka znamená Tradice, Odpovědnost, Prosperita, 09 – rok založení (Havlík, 2010). Strana je pro snižování deficitu státního rozpočtu. Je pro funkční tržní hospodářství a pro podporu podnikatelů což je pro stranu základem k hospodářskému růstu. S tím souvisí snižování mezd ve státní sféře. Redukce sociálních dávek a podpor v nezaměstnanosti, aby jejich suma nebyla adekvátní k minimální mzdě. Podporuje lidi se snahou pracovat. Ve zdravotnictví je strana pro zkvalitnění zdravotní péče a pro osobní zodpovědnost za svoje zdraví. Rodinu bere strana jako prioritu. TOP09 požaduje zjednodušení daňového systému. Také je pro zavedení školného – výše by měla záviset na vědomostech a pílí studenta (TOP09 [online], 2010).

Strana ve volbách 2010

Předvolební průzkumy prisuzovaly straně zisk přesahující 10 %, a předseda K. Schwarzenberg se objevoval na prvních místech v žebříčku důvěryhodnosti. Strana se dohodla na volební spolupráci se Starosty a Nezávislími. Po volbách mohla Top09 oslavovat, její zisk činil 16,7% voličů, což znamenalo třetí místo a 41 mandátů pro tuto novou stranu. Po volbách vytvořili koalici s ODS a VV (Havlík, 2010).

5.2.2 VV

Historie

Předchůdcem strany byla občanská iniciativa, která byla založena v roce 2001 v Praze 1. Jako politická strana byly zaregistrovány 22. 7. 2002. V roce 2006 výrazně uspěly v Praze v komunálních volbách ziskem několika zastupitelských míst. V červnu roku 2009 byl zvolen Radek John předsedou strany. V té době podle CVVM patřil John mezi nejdůvěryhodnější politiky. (Havlík, 2010)

Charakteristika strany

Strana se prezentovala jako (pravo)středová alternativa k současným politickým elitám, které označovala za „dinosauř“. Strana založená na protestech proti vládě měla velice široce pojatý program s důrazem především na přímou demokracii a popularitu lídra.(Havlík, 2010) Cílem dobrého hospodářství je dobré podnikatelské prostředí, tzn. podpora podnikatelů. Důležitým bodem strany je také rozpočtová odpovědnost a další nezadlužování státu. Strana podporuje snižování počtu úředníků ve státní sféře. VV chtějí, aby si mladí lidé spořili na důchody, a jsou pro snížení nezaměstnanosti. Podporují rodiny s dětmi. Důležitá je i protikorupční politika a průhlednost veřejných zakázek. Brání se příživnictví na sociálních dávkách. Strana je pro reformu školství a tzv. odložené školné na VŠ. Dále se strana zasazuje o ponechání poplatků ve zdravotnictví a je pro rozsáhlé změny v daňovém systému (např.: zdanění prostituce, zvýšení spotřební daně). (Věciveřejné [online], 2010)

Strana ve volbách 2010

VV získali ve svých prvních parlamentních volbách, kterých se zúčastnily, 10,88% hlasů a 24 mandátů a spolu s ODS a TOP09 vytvořili vládu. Mají poměrně vysoký koaliční potenciál a silnou osobnost Radka Johna.

5.2.3 SPOZ

Historie

Z analyzovaných subjektů je SPOZ nejmladší, vznikla 14. 12. 2009. Byla založena kvůli dvěma rostoucím problémům. (SPOZ [online], 2010) Strana se opírá o popularitu Miloše Zemana, někdejšího předsedy ČSSD, a bývalé členy strany.

Charakteristika strany

SPOZ je levicovou stranou orientovanou především na nespokojené voliče ČSSD. Jejich cílem je prosadit snížení preferenčního procenta do PS PČR z 5 % na 3 % a zvýšení počtu volebních obvodů ze 14 na 35. Dalším cílem je prosadit přímou demokracii a referenda. Odmítají školné, ale jsou pro systém penalizačních poplatků pro málo úspěšné studenty. Prosazují bezplatnou standardní zdravotnickáou péči hrazenou ze zdravotního pojištění. SPOZ považuje za svůj cíl razantně snížit výdaje na armádu. Jejich cílem je zasadit se o zvýšení sociálního pojištění, pro vyrovnání deficitu důchodového účtu. Pro zdanění lidí, kteří mají 4x větší mzdu než je průměrná mzda, a to o 40 %. Jejich záměrem je ponechání snížené daně z přidané hodnoty spolu s léky a zvýšení základní sazby na 25%. (SPOZ [online], 2010)

Strana ve volbách 2010

Strana se přiblížila 5% hranici ziskem 4,33 %. V některých okresech a obcích tuto hranici překročila. Získala si za své půlroční působení před volbami hodně sympatizantů.

6 GEOGRAFICKÁ ANALÝZA ÚZEMNÍ PODPORY

6.1 Tradiční politické strany

6.1.1 ČSSD

Volby 2010:

(viz soubor map strana č. 9)

V roce získala strana 22,08 % voličů a umístila se na prvním místě, byť s nejnižší podporou pro vítěznou stranu od voleb v roce 1990. Opět se strana nejvíce volila v Moravskoslezském kraji (29,13 %) na téměř totožných místech jako v předešlých volbách do Poslanecké sněmovny (viz níže). Nejúspěšnější byly i stejné okresy, tedy Karviná (36,32 %) a Frýdek Místek (29,19 %). Druhým krajem s největší podporou se stal, tak jako v minulých volbách kraj Ústecký (24,93 %) s maximální podporou na západě, a to ve stejných okresech jako před čtyřmi lety, tedy okresech Chomutov (27,89 %) a Most (25,97 %). Další regiony s velkou podporou ČSSD najdeme na východě Středočeského kraje v okrese Kutná Hora (28,17 %), nejvyšší hodnoty se objevují především v obcích při hranicích s krajem Vysočina.

Nejmenší podporu voličů opět zaznamenáváme v hlavním městě Praha (15,17%) a jeho sousedních okresech Praha-západ (12,62 %) a Praha-východ (13,93 %). Dále téměř na totožných místech v Libereckém i Královéhradeckém kraji a v zázemí krajských měst (bez Ostravy).

Okresy s největší podporou:

Karviná, Frýdek-Místek, Bruntál, Ostrava-město, Kutná Hora.

Okresy s nejmenší podporou:

Praha-západ, Praha-východ, hlavní město Praha, Semily, Jablonec nad Nisou.

Volby 2006

(viz soubor map strana č. 10)

V tomto roce, kdy sociální demokraté získali v celostátním měřítku 32,31 % hlasů, byli nejúspěšnější v Moravskoslezském kraji (40,54 %), zejména v pohraničí s Polskem a v městské aglomeraci poznamenané industrializací a těžbou. Byly to především okresy Karviná (47,69 %) a Frýdek Místek (40,56 %). Druhou největší podporu získali v Ústeckém kraji (35,46 %), který je charakteristický opět těžbou a vysokou nezaměstnaností. Nad krajský průměr se nejvíce dostaly okresy Most (38,20 %) a Chomutov (37,83 %).

Celorepublikově můžeme říci, že se strana volila více na Moravě, než v Čechách. Získávala maximální podporu především v malých obcích. Podpora voličů ve venkovských obcích a menších městech se nejčastěji pohybovala kolem celorepublikového průměru.

Nejmenší podporu zaznamenala ČSSD v Praze (23,29 %) a v jejím suburbánním zázemí Středočeského kraje v okresech Praha-východ (23,21 %) a Praha-západ (21,35 %). Další dva kraje s podporou pohybujících se nejvýrazněji pod republikovým výsledkem byl kraj Liberecký (29,31 %) a Královéhradecký (30,14 %). V Libereckém kraji se oblast s nízkou volební podporou vyskytuje na východě kraje v okresech Jablonec nad Nisou (26,88 %) a Semily (26,94 %). V Královéhradeckém kraji se tato oblast nachází na severu a na východě kraje. Na severu především v zázemí měst Vrchlabí a Špindlerův Mlýn, tedy v okrese Trutnov (29,48 %) a na východě v okrese Náchod (29,12 %). Další oblasti s nízkou podporou najdeme v zázemí některých krajských měst (Karlovy Vary, Liberec, Hradec Králové, České Budějovice).

Okresy s největší podporou:

Karviná, Frýdek-Místek, Ostrava-město, Bruntál, Vyškov.

Okresy s nejmenší podporou:

Praha-západ, hlavní město Praha, Praha-východ, Jablonec nad Nisou, Semily.

Ztráta ČSSD

(viz soubor map strana č. 11)

Oproti volbám v roce 2006 ztratila strana v roce 2010 více než 10 procentních bodů. Ztráta byla celoplošná, neměla téměř žádné výraznější územní koncentrace. Nejvíce procentních bodů ztratila ČSSD v oblastech Vysočiny. I Moravskoslezský a Ústecký kraj se pohybovaly kolem republikového standardu. Naopak nejméně procentních bodů ztratila v hlavním městě Praha, mimo jiné proto, že nikdy nepatřila k tradičnímu území volební podpory subjektu.

Okresy s největší ztrátou:

Žďár nad Sázavou, Kroměříž, Most, Opava, Přerov.

Okresy s nejmenší ztrátou:

Břeclav, hlavní město Praha, Rokycany, Kolín, Praha-západ.

Volební jádro strany

(viz soubor map stran č. 12)

Jádrem ČSSD je především v Moravskoslezský kraj, a to zejména oblast příhraničí s Polskem, v okresech Karviná a Frýdek-Místek. V Čechách nalezneme volební jádro v kraji Ústeckém, hlavně v okresech Chomutov, Most a Louny. Zejména v podkrušnohorských městech a obcích. Všeobecně je volební jádro ČSSD spíše na Moravě, než v Čechách. Mimo již zmíněných krajů je jádrem také kraj Olomoucký (okres Prostějov), Jihomoravský (okres Vyškov). Stabilní jádra strany se téměř vždy nacházejí ve velké vzdálenosti od centra kraje, nejčastěji na periferii kraje (kromě Ostravy). Nejstabilnější jádro nalezneme ve více než 1000 obcí (viz tabulka č. 6).

Tabulka č. 6

ČSSD - stabilita volebního jádra 2006/2010

DRUH JÁDRA	POČET OBCÍ
nejí jádrem	2590
nestabilní	962
méně stabilní	1022
stabilní	715
velmi stabilní	1075

Zdroje: Volby.cz, vlastní výpočty.

Poznámka: 4 nejlidnatější města na úrovni městských částí.

Voliči ČSSD

ČSSD získávala voliče především v regionech s relativně špatnou ekonomickou situací, s vysokou nezaměstnaností, s nízkým podílem soukromých podnikatelů. Podpora rostla především zejména v oblastech s vysokou kriminalitou, potratovostí a vysokým podílem národnostních menšin. Typický volič nemá vysokoškolské vzdělání a pracuje nejčastěji jako horník nebo zemědělec. (Kostelecký, 2001)

Odliv ČSSD k novým politickým stranám

SPOZ

(viz soubor map strana č. 13)

Největší odliv je patrný pro Vysočinu, zejména na východě území pro okres Žďár nad Sázavou, kde bydlí Miloš Zeman. Další kraje zasažené odlivem příznivců ČSSD k tomuto novému subjektu můžeme pozorovat ve Zlínském kraji, nejvíce v okrese Kroměříž, v Čechách pak v kraji Ústeckém, především v okresech Most, Chomutov, Louny, Teplice a Ústí nad Labem. Slabší odliv je zřejmý ve zbývajících okresech Vysočiny a v okresech Karviná a Chrudim. V těchto případech se nejedná o lokálně koncentrovanou skupinu obcí.

Všeobecně můžeme říct, že největší odliv k této straně od ČSSD byl na Moravě, zejména v Olomouckém a Moravskoslezském kraji, a bylo tomu tak ve všech okresech kraje. V Čechách to bylo v Ústeckém kraji, především v okresech Teplice, Ústí nad Labem a Děčín. Jinak můžeme pozorovat odliv ve všech krajích mimo hlavního města. Není nijak koncentrován do lokalit.

6.1.2 ODS

Volby 2010:

(viz soubor map strana č. 16)

Strana získala 20,22 % hlasů. Podporu přes 30 % získávala jen velmi sporadicky, a to především ve Středočeském kraji při vnitřním okraji sousedícím s krajem Praha. Největší podporu zaznamenala na území hlavního města Prahy (24,79 %). Nad republikový výsledek se v Čechách dostávaly kraje: Středočeský, Liberecký, Plzeňský, Jihočeský. Opět jsou zde znatelné rozdíly historického území Čech a Moravy. Na Moravě našla ODS oporu nejvíce ve Zlínském kraji (20,81 %) a v jeho krajském městě. Nicméně nejlépe si v této oblasti si vedl okres Vsetín s podporou 24,78 %. Další území nalezneme v perifériích krajských měst, nikoliv však přímo v jejich centrech. V Čechách ODS nenašla mnoho voličů z Karlovarského a Ústeckého kraje. Na Moravě v Olomouckém kraji to bylo 17,01 %, což byl nejhorší výsledek v ČR. Nejhůře tam strana dopadla v okrese Jeseník (13,93 %).

Okresy s největší podporou:

Praha-západ, Praha-východ, Mladá Boleslav, hlavní město Praha, Vsetín.

Okresy s nejmenší podporou:

Karviná, Jeseník, Vyškov, Most, Třebíč.

Volby 2006

(viz soubor map strana č. 17)

Strana získala 35,38 % hlasů, tj. nejvíce od dob OF. Největší volební podporu zaznamenala v kraji Praha (48,32 %) a v suburbánním zázemí Prahy. Velkou podporu měla i v kraji Středočeském, který byl s podporou 39,19 % druhý za Prahou. Nejvíce se subjekt volil ve středočeských okresech Praha-západ (51,27 %) a Praha-východ (49,67 %). ODS byla volena jednoznačně více v Čechách než na Moravě. Konkrétně v českých krajských městech dostávala více než 40% hlasů voličů.¹ Obdobnou podporu získávala strana i v zázemí těchto měst. Nejvíce je to patrné u Českých Budějovic, Plzně, Liberce a Hradce Králové.

¹ Jihlavu v tomto textu budeme přičítat k moravským městům.

V Královéhradeckém a Libereckém kraji můžeme zaznamenat vysokou podporu i u menších měst a obcí. Na Moravě měl vyšší podporu ODS pouze kraj Zlínský (31,68 %). V samotném Zlíně přesáhla podpora 40 %. Z okresů Zlínského kraje měla strana nejvyšší podporu v okrese Vsetín (35,53 %). Nejméně příznivců získala strana v kraji Vysočina (27,67 %) a v Moravskoslezském kraji (28,11 %).

Okresy s největší podporou:

Praha-západ, Praha-východ, Praha, Jablonec nad Nisou, Plzeň-město.

Okresy s nejmenší podporou:

Karviná, Vyškov, Žďár nad Sázavou, Znojmo, Hodonín.

Ztráta ODS

(viz soubor map strana č. 18)

Tato strana utrpěla při volbách do PS PČR největší ztrátu. V celé ČR ztratila více než 15 procentních bodů. Největší odliv je patrný pro hlavní město, kde tato strana ztratila více než 23 procentních bodů. Dále pak je největší odliv patrný pro další města v Čechách, ale i na Moravě. Nejvýrazněji to bylo zaznamenáno v Hradci Králové, Ústí nad Labem a Karlových Varech. Nejhorší propad zaznamenal subjekt po kraji hlavní město Praha v krajích: Karlovarský, Liberecký, Ústecký a Královéhradecký. Naopak nejmenší odliv voličů byl patrný v těchto krajích: Moravskoslezský, Zlínský a v kraji Vysočina.

Okresy s největší ztrátou:

hlavní město Praha, Praha-západ, Praha-východ, Ústí nad Labem, Jablonec nad Nisou.

Okresy s nejmenší ztrátou:

Žďár nad Sázavou, Karviná, Uherské Hradiště, Vyškov, Hodonín.

Volební jádro strany

(viz soubor map strana č. 19)

Hlavní územní podpora ODS se nachází především v kraji Praha a ve Středočeském kraji při hranici s hlavním městem. Další stabilní jádro nalezneme v zázemí některých krajských měst, především Liberce, Zlína, Českých Budějovic a Plzně. Nejstabilnější jádra strany se téměř vůbec nenacházejí na Moravě, s výjimkou měst ve Zlínském kraji. U ODS je patrné, že nejstabilnější volební jádro se nachází na malém území ale se silnou podporou a v hustě osídlených částech města. Nejstabilnější voliči se totiž nacházejí v 487 obcích či městských částích (viz tabulka č. 7). Což je nejmenší hodnota z tradičních politických stran. Naopak největší hodnotu mají obce, kde se jádro za oba sledované roky nevyskytlo.

Tabulka č. 7

ODS - stabilita volebního jádra 2006/2010

DRUH JÁDRA	POČET OBCÍ
nejí jádrem	4373
nestabilní	606
méně stabilní	558
stabilní	340
velmi stabilní	487

Zdroje: Volby.cz, vlastní výpočty.

Poznámka: 4 nejlidnatější města na úrovni městských částí.

Voliči ODS

Jsou to především obyvatelé českých velkých měst s přirozeným podnikatelským prostředím a nízkou nezaměstnaností, z čehož vyplývá, že je ODS úspěšná v ekonomicky vyspělých územních celcích. Většinou ji nevolí příslušníci národnostních menšin. Elektorát má strana v okresech s vysokou rozvodovostí. (Kostelecký, 2001)

Odliv voličů ODS k novým stranám:

Top09

(viz soubor map strana č. 20)

Odliv je nejpatrnější pro celé hlavní město Praha a jeho přilehlé oblasti (okresy Praha-východ, Praha-západ), které byly vždy hlavním volebním jádrem ODS. Největší odliv můžeme zaznamenat také v Hradci Králové a okolí a i v jiných obcích Královéhradeckého kraje. Velký odliv voličů zaznamenala také jiná krajská města, hlavně Karlovy Vary, Liberec, České Budějovice, Plzeň, Pardubice. Na Moravě nejvíce Zlín.

VV

(viz soubor map strana č. 21)

Odliv je koncentrovaný do měst jako v případě TOP09. Nicméně na odlivu voličů se určitou měrou podílela i tato strana. Bylo tomu tak opět v některých českých krajských městech, například v Ústí nad Labem, Liberci, Pardubicích a v některých městských částech hlavního města Prahy. Nejvíce obcí, které se staly pro rok 2010 volebním jádrem VV a v předešlých volbách byly volebním jádrem ODS, nalezneme v kraji Středočeském, Libereckém a Královéhradeckém.

6.1.3 KSČM

Volby 2010

(viz soubor map strana č. 23)

KSČM získala v těchto volbách 11,27 % hlasů a opět získala největší podporu v Ústeckém kraji (13,64 %), konkrétně v okresech Louny (16,88 %) a Litoměřice (14,41 %). V této oblasti si vytvořila strana jakýsi „podkrušnohorský pás podpory“. Od okresu Tachov až po okres Česká Lípa zaznamenáváme vysokou volební podporu. Jako druhý

kraj s největší podporou se umístila Vysočina (13,41 %), kde měly největší podporu okresy Třebíč (15,27 %) a Havlíčkův Brod (14,34 %).

U KSČM nelze jasně říci, zda je podpora strany větší v Čechách nebo na Moravě. Většina krajských měst se pohybuje pod hranicí 10 %. Nad tuto hranici se dostalo Ústí nad Labem, České Budějovice, Jihlava a Ostrava. Nejmenší podporu získala strana v hlavním městě Praze (6,53 %). O více než 3,5 procentního bodu se za ní na druhém místě pohyboval Zlínský kraj (10,04 %). S nejmenší podporou v tamních okresech Zlín (8,34 %) a Vsetín (8,49 %).

Okresy s největší podporou:

Tachov, Znojmo, Louny, Bruntál, Rakovník.

Okresy s nejmenší podporou:

hlavní město Praha, Praha-západ, Praha-východ, Brno-město, Zlín.

Volby 2006

(viz soubor map strana č. 24)

KSČM získala v těchto volbách 12,81 % hlasů. Největší podporu získala strana v Ústeckém kraji (16,05 %). Maxima za kraj získala v okresech Louny (19,71 %) a Most (17,50 %). Jako druhý v pořadí byl sousední Karlovarský kraj (14,82 %). Zde měl nejvýraznější výsledek okres Cheb (16,36 %).

U subjektu je těžké definovat, jestli se volí více na Moravě či v Čechách, v obou historických územích má regiony velmi stabilní volební podpory. Nicméně strana se volí více ve venkovských obcích, než ve městech.

To jenom dokumentuje nejhorší výsledek KSČM za kraj. Ten byl v hlavním městě Praze (7,9 %). Druhý kraj s nejnižší podporou byl Zlínský (11,25 %). Zde byla nejnižší podpora v okresech Vsetín (9,31 %) a Zlín (9,55 %).

Okresy s největší podporou:

Tachov, Znojmo, Louny, Bruntál, Rakovník.

Okresy s nejmenší podporou:

Hlavní město Praha, Praha-Západ, Praha-Východ, Vsetín, Brno-město.

Ztráta KSČM

(viz soubor map strana č. 25)

Ztráta byla v porovnání s ostatními tradičními politickými stranami nejnižší. Oproti minulým volbám ztratila pouze více než 1,5 procentních bodů. Největší odliv je patrný v Ústeckém kraji, kde strana ztratila 2,41 procentních bodů. Nad republikový průměr se nejvýrazněji dostal také Jihomoravský kraj se ztrátou 2,09 procentních bodů. Většina krajů se pohybuje kolem republikového průměru. Nejmenší ztráta byla zaznamenána

v Královéhradeckém kraji. KSČM zde ztratila 0,87 procentních bodů. Ztráta není výrazně územně koncentrovaná.

Okresy s největší ztrátou:

Most, Teplice, Louny, Kladno, Brno-venkov.

Okresy s nejmenší ztrátou:

Tábor, Ústí nad Orlicí, Rychnov nad Kněžnou, Frýdek-Místek, Náchod.

Volební jádro

(viz soubor map strana č. 26)

Jádro je roztrženo mezi okresy Čech i Moravy. Je především v téměř všech okresech Ústeckého kraje. V Karlovarském kraji je podpora taktéž velká, nicméně krajský výsledek je ovlivněn výsledkem krajského města. V Plzeňském kraji jsou to především okresy Tachov, Domažlice a Rokycany. Na Moravě není typicky „komunistický“ kraj srovnatelný s Ústeckým. Nicméně nalezneme zde okresy s maximální podporou pro stranu (Znojmo, Třebíč, Vyškov, Šumperk, Jeseník, Bruntál, Karviná). Volebními jádry nejsou okresy vázané na krajské město. Pouze v Ostravě nalezneme méně stabilní volební jádro v některých městských částech. Tento fakt dokumentuje počet územních celků, které mají velmi stabilní jádro. Z tradičních stran je v počtu obcí největší, z čehož vyplývá, že se volí převážně na venkově (viz Tabulka č. 8).

Tabulka č. 8

**KSČM - stabilita volebního jádra
2006/2010**

DRUH JÁDRA	POČET OBCÍ
nejí jádrem	2270
nestabilní	793
méně stabilní	858
stabilní	965
velmi stabilní	1748

Zdroje: Volby.cz, vlastní výpočty.

Poznámka: 4 nejlidnatější města na úrovni městských částí.

Voliči

Pro voliče KSČM je nejdůležitější vliv politické tradice. Tam, kde měla strana mimořádnou podporu v roce 1946, ji má i dnes. Subjekt volí především obyvatelé krajů (okresů) s vysokou nezaměstnaností a s vysokým podílem obyvatel pracujících v zemědělství. KSČM není volena tam, kde je vysoký podíl soukromých podnikatelů. Volí se převážně ve venkovských okresech a v oblastech s vysokými mzdami za vládnutí KSČ, převážně v zemědělských a hornických oblastech. Typický volič nemá vysokoškolské vzdělání. (Kostelecký, 2001)

Odliv k novým stranám

VV

(viz soubor map strana č. 27)

Odliv voličů od KSČM k VV nebyl celkově nijak extrémní. Nejmarkantnější odliv k této nové politické straně můžeme shledat v obcích Ústeckého kraje, kde měli komunisté velice dobrou podporu. Odliv proběhl i v nejsilnějším okrese KSČM, v Tachově. Další koncentrované lokality v Čechách nemůžeme shledat. Na Moravě se silnější koncentrace sídel nachází v Moravskoslezském kraji. Krajem s potencionálním odlivem voličů KSČM je kraj Olomoucký s největším odlivem v okrese Šumperk.

SPOZ

(viz soubor map strana č. 28)

Střety těchto dvou stran jsou jasně dominantní v Ústeckém kraji. Dále jsou poměrně ve velké míře na území Vysočiny. Za okresy je nutné zmínit okres Chrudim v Pardubickém kraji a okresy Zlínského kraje, především Kroměříž a Uherské Hradiště. Jinak nebyl zaznamenán výrazněji koncentrovaný odliv v okresech či krajích.

6.1.4 KDU-ČSL

Volby 2010

(viz soubor map strana č. 30)

Tyto volby byly pro stranu „revoluční“. Poprvé po listopadové revoluci se totiž nedostala do PS PČR. Získala 4,39 % hlasů a nepřekročila tedy 5% hranici nutnou pro vstup do dolní komory. Nejvíce strana získala tradičně v moravských krajích. Lidovci měli největší úspěch ve Zlínském kraji (9,95 %), konkrétně v okresech Uherské Hradiště (12,11 %) a Vsetín (10,40 %). Druhý nejúspěšnější byl kraj Jihomoravský (8,37 %), kde byly nejúspěšnějšími okresy Hodonín (12,00 %) a Blansko (10,36 %). Naopak na dně volební podpory se nachází opět Ústecký (1,1 %) a Karlovarský kraj (1,66 %). V Ústeckém kraji „dominovaly“ okresy Chomutov (0,58 %) a Most (0,63 %), v Karlovarském pak především okres Sokolov (1,26 %). V krajských městech by se přes 5% hranici přehoupli pouze v Brně a ve Zlíně.

Okresy s největší podporou:

Uherské Hradiště, Hodonín, Žďár nad Sázavou, Vsetín, Blansko.

Okresy s nejmenší podporou:

Most, Ústí nad Labem, Chomutov, Česká Lípa, Rakovník.

Volby 2006

(viz soubor map strana č. 31)

V těchto volbách dostala strana 7,22 % hlasů. Největší podporu získala strana ve Zlínském kraji (13,02 %) s nejvíce hlasy v okrese Uherské Hradiště (16,30%) a Zlín (12,53

%). Jako druhý v pořadí se umístil kraj Vysočina (12,16 %) s největším procentem voličů v okrese Žďár nad Sázavou (16,06 %). Všeobecně lze říct, že strana se volí mnohem více na Moravě. V Čechách má podporu především v kraji Jihočeském a Pardubickém. V severočeských krajích strana nedokázala překročit 5% hranici. Nejmenší podporu měla v Ústeckém (2,23 %) a Karlovarském kraji (3,44 %). V Ústeckém kraji byla nejmenší podpora v okresech Most (1,66 %) a Teplice (2,05 %), nejsilnější podporu zaznamenáváme především v obcích hraničících se Slovenskem. Podporu přesahující 5% najdeme i ve většině měst, vyjma Pardubic, Liberce, Ústí nad Labem, Karlových Varů a některých městských částí Prahy a Ostravy.

Okresy s největší podporou:

Uherské Hradiště, Žďár nad Sázavou, Hodonín, Blansko, Břeclav.

Okresy s nejmenší podporou:

Most, Teplice, Ústí nad Labem, Chomutov, Děčín.

Ztráta KDU-ČSL

(viz soubor map strana č. 32)

Tato strana ztratila volební podporu na drtivé většině území ČR. To ji stálo v celkovém součtu ztrátu všech mandátů a odebrání příslušnosti strany zastoupené v PS PČR. Strana ztratila 2,83 procentních bodů. Největší odliv je patrný především z Jihočeského kraje a Vysočiny. Na vysočině to bylo přes 4,74 procentních bodů. V Jihočeském kraji 4,42 procentních bodů. Další odlivy můžeme registrovat v pardubických a královéhradeckých okresech. V moravských krajích se ztráta pohybovala kolem 3 procentních bodů. Nutno také podotknout, že podpora strany ve městech se snížila, což v konečném výsledku pro tuto stranu hodně znamenalo.

Okresy s největší ztrátou:

Žďár nad Sázavou, Tábor, Pelhřimov, Prachatice, Písek.

Okresy s nejmenší ztrátou:

Teplice, Děčín, Most, Louny, Ostrava-město.

Volební jádro:

(viz soubor map strana č. 33)

Stálou a stabilní podporu mají voliči v největší míře na Moravě. Nejstabilnější volební jádro nalezneme ve Zlínském a Jihomoravském kraji. Dále pak ve východní části Vysočiny (okres Žďár nad Sázavou, Třebíč). V Moravskoslezském kraji nalezneme území volebního jádra v okrese Opava. V kraji Olomouckém se výrazněji koncentrovaná skupina nenachází. V Čechách nalezneme volební jádro v Pardubickém a Královéhradeckém kraji. Na východě Čech se jedná především o okresy: Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Ústí nad Orlicí a Svitavy.

V Čechách nalezneme obce volebního jádra v Jihočeském kraji, a to především v jeho periferních oblastech. 940 obcí popřípadě městských částí, zcela výhradně na Moravě je velmi stabilním volebním jádrem strany (viz tabulka č. 9).

Tabulka č. 9

**KDU-ČSL - stabilita volebního jádra
2006/2010**

DRUH JÁDRA	POČET OBCÍ
nejí jádrem	3345
nestabilní	871
méně stabilní	718
stabilní	490
velmi stabilní	940

Zdroje: Volby.cz, vlastní výpočty.

Poznámka: 4 nejlidnatější města na úrovni městských částí.

Voliči strany

Nejčastějšími voliči KDU-ČSL jsou lidé sympatizující s římskokatolickou církví. Pro stranu je tento faktor nejdůležitější. Volič se cítí spíše jako pravicový, není nakloněn programům levicových stran. Pochází z kraje s nízkým podílem potratů a dbá na životní prostředí. Pochází spíše z venkova, než městského prostředí. (Kostelecký 2001)

Odliv k novým stranám

Top09

(viz soubor map strana č. 34)

K této pravicové straně není odliv výrazný. Můžeme konstatovat, že TOP09 byla protipólem KDU-ČSL. TOP09 se volila v krajských a okresních městech, a to převážně v Čechách. Lidovci se zase volili více na Moravě a více na venkově. Větší odliv je patrný v Jihočeském kraji (nekoncentrované oblasti), Královéhradeckém kraji (okr. Náchod) a v zázemí Brna. Tato strana, byť s vysokým procentem hlasů, nezpůsobila tak razantní odliv voličů KDU-ČSL.

VV

(viz soubor map strana č. 35)

Tato strana má velice širokou voličskou základnu rozmístěnou po celé ČR. Nicméně nemůžeme tuto stranu považovat za hlavní subjekt odlivu KDU-ČSL. V nejméně úspěšných krajích lidovců z posledních voleb (Zlínský, Jihomoravský) velký odliv téměř neproběhl. Slabý odliv můžeme zaznamenat pouze v okresech Vsetín, Kroměříž a Blansko. Největší odliv je pak patrný v Moravskoslezském kraji, především v okresech Opava a Frýdek-Místek. Dále byly odlivy jasně zřetelné ve východních Čechách, v okresech Náchod, Rychnov nad

Kněžnou a Ústí nad Orlicí. Další okresy možného odlivu jsou: Semily, České Budějovice, Pelhřimov. Odlivy neproběhly v krajských městech.

SPOZ

(viz soubor map strana č. 36)

K této straně je patrný odliv v tradičních baštách KDU-ČSL. Největší odklonění voličů od strany můžeme zaznamenat v okresech Vysočiny, zejména v moravské části kraje. Dále je naprosto zřetelný odliv voličů ve Zlínském kraji, tradičně nejméně úspěšným pro KDU-ČSL. S výjimkou okresu Vsetín je to patrné ve všech okresech. Další koncentrovanou skupinu sídel nalezneme v Pardubickém kraji v okrese Chrudim. V dalších krajích (Jihočeský, Jihomoravský, Olomoucký, Moravskoslezský) se nejedná o větší koncentraci sídel s průniky jader stran.

6.2 Nové politické strany

6.2.1 TOP09

VOLBY 2010

(viz soubor map strana č. 39)

Tento nový politický subjekt získal ve svých prvních volbách 16,71 % hlasů. Území volební podpory bylo především v hlavním městě. Zde strana také získala 27,27 % hlasů vyhrála. Nad 20 % se už v žádném kraji toto nové politické uskupení nedostalo. S pozitivním ohlasem voličů se setkala ještě v Libereckém (19,44 %) a Královéhradeckém kraji (19,24 %). V prvně jmenovaném to bylo především v okrese Jablonec nad Nisou (21,47 %) a Liberec (20,69 %). V Královéhradeckém kraji pak v okresech Hradec Králové (22,62 %) a Jičín (20,26 %). Strana se volila více v Čechách, než na Moravě. Největší procento hlasů získala v českých krajských městech, pouze v Ústí nad Labem nebyla podpora tak vysoká. V moravských městech byla podpora slabší. Nejméně volili stranu v Ostravě. Právě v Moravskoslezském kraji získala strana 9,99 %. Pod hodnotu krajského průměru se dostaly okresy Karviná (7,43 %) a Bruntál (8,58 %). Druhý kraj s nejnižší podporou byl Ústecký (13,27%). V okresech Most (10,30%) a Louny (11,62 %) získala TOP09 nejméně procent voličů.

Okresy s největší podporou:

hlavní město Praha, Praha-západ, Praha-východ, Hradec Králové, Jablonec nad Nisou.

Okresy s nejmenší podporou:

Karviná, Bruntál, Most, Nový Jičín, Vyškov.

Volební jádro

(viz soubor map strana č. 40)

Strana má jádro ve většině krajských měst a v jejich suburbánním zázemí. Výjimkou jsou města Olomouc a Ostrava. Celé hlavní město je volebním jádrem a silnou podporu má TOP09 také v okresech Praha-západ a Praha-východ ve Středočeském kraji. Celkem silná koncentrovaná skupina se nachází v Libereckém a Královéhradeckém kraji. V Královéhradeckém kraji je nejsilnější jádro jasně viditelné pro krajské město a část zázemí sídla. Hodně obcí nalezneme taktéž v kraji Jihočeském nebo Plzeňském. Teorii „městské“ strany jenom potvrzuje, že pouze 375 obcí (městských částí) se stalo hlavním jádrem podpory strany (viz Tabulka č. 10).

Tabulka č. 10

Volební jádro TOP09 2010

DRUH JÁDRA	POČET OBCÍ
nejí jádrem	5375
vnější	843
hlavní	375

Zdroje: Volby.cz, Vlastní výpočty.

Poznámka: 4 nejlidnatější města na úrovni městských částí.

Voliči strany

Strana se volí v dobrém podnikatelském prostředí a v oblastech s nízkou nezaměstnaností. Voliči jsou většinou osoby samostatně výdělečně činné anebo osoby pracující v sektoru služeb. Tato jejich volební preference je částečně přímo úměrná jejich mzdě. Typický volič má vysokoškolské vzdělání nebo je studentem vysoké nebo střední školy. Je to velmi pravděpodobně bývalý volič ODS, který byl nespokojen s vládním obdobím roku 2006 až 2010. Voliči byli ovlivněni silnou osobností Karla Schwarzenberga.

6.2.2 VV

Volby 2010

(viz soubor map strana č. 42)

Podpora strany se ve všech krajích pohybuje kolem celorepublikového výsledku 10,88 %. Maxima a minima strany v krajích se vychylovala přibližně o 2%. Volí se především v pohraničních okresech severních a východních Čech a severní Moravy. Nejvyšší podporu měla strana v Libereckém kraji (12,79 %), kde byla nejvyšší maxima v okresech Česká Lípa (13,27 %) a Semily (13,03 %). Druhý kraj s největší podporou byl sousední Královéhradecký (12,25 %). Zde měli nejsilnější elektorát v okresech Náchod (13,34 %) a Trutnov (13,10 %). Strana neměla výraznější diferenciaci v rámci historických území. Strana se volila po celé ČR s nikterak razantními rozdíly a spíše v obcích vesnického typu. V krajských městech se

pohyboval podíl hlasů pro stranu kolem republikového průměru. Nejnižší podporu získal subjekt ve Zlínském kraji (9,71 %) s nejnižším podílem voličů v okresech Uherské Hradiště (7,35 %) a Zlín (10,07 %). Druhý kraj s nejnižší podporou byl Jihomoravský s 9,75 %, se slabou voličskou základnou obzvláště v okresech Brno-město (9,04 %) a Břeclav (9,41 %).

Okresy s největším ziskem:

Most, Náchod, Česká Lípa, Trutnov, Šumperk.

Okresy s nejmenším ziskem:

Uherské Hradiště, Domažlice, Kutná Hora, Brno-město, Plzeň město.

Volební jádro

(viz soubor map strana č. 43)

Nejsilnější volební jádro nalezneme ve všech okresech Libereckého a v téměř všech okresech Královéhradeckého kraje. Tam je jádro patrné především v pohraničních oblastech. Dalším jádrem strany je severní část Pardubického kraje, především okres Ústí nad Orlicí. V Čechách pak jádro nalezneme ještě v okresech Ústeckého kraje. Jedná se o Teplice, Ústí nad Labem a Děčín. V kraji Karlovarském byla taktéž podpora subjektu vcelku vysoká a celý kraj můžeme označit za jádro. Nejjižněji nalezneme volební jádro v okresech Český Krumlov a České Budějovice (Jihočeský kraj). Na Moravě je to v Olomouckém kraji, především okrese Šumperk. V sousedním Moravskoslezském jsou to hlavně okresy Opava, Nový Jičín a Frýdek-Místek. Naopak výrazně „nevolebním“ jádrem se staly okresy Hodonín, Břeclav, Uherské Hradiště a v Čechách Kutná Hora. Tato strana měla hlavní volební jádro v nejvíce obcích (městských částích) z nových politických subjektů (viz tabulka č. 11).

Tabulka č. 11

Volební jádro VV 2010

DRUH JÁDRA	POČET OBCÍ
nejí jádrem	3485
vnější	905
hlavní	1974

Zdroje: Volby.cz, vlastní výpočty.

Poznámka: 4 nejlidnatější města na úrovni městských částí.

Volič VV

U této strany je nejtěžší voliče nějak jednoznačně charakterizovat. Jedná se o politický subjekt, který měl zachytit nespokojené voliče ČSSD a jiných stran. Tito voliči měli touhu především po změně v politickém spektru a po obměně politických tváří. Proto je profil voliče těžko specifikovatelný. Ve straně se objevil silný lídr – Radek John. Strana získávala větší podporu na venkově.

6.2.3 SPOZ

Volby 2010

(viz soubor map strana č. 45)

Tento nový subjekt politického spektra se do PS PČR nedostal. Získal 4,39 % hlasů, což nestačilo na potřebné 5% kvorum. Nejsilnější podporu získala strana v kraji Vysočina (6,08 %) a Zlínském kraji (5,85 %). Nad 5% hranici se dostala strana ještě v dalších dvou krajích (Ústecký, Pardubický). V kraji Vysočina získali Zemanovci největší podporu v okresech Žďár nad Sázavou (8,81 %) a Jihlava (6,20 %). Nedaleko Žďáru nad Sázavou bydlí hlavní představitel strany Miloš Zeman, ale nekandidoval na Vysočině, jak by se dalo předpokládat, nýbrž za Ústecký kraj, který zaznamenal třetí největší zisk na území ČR. Ve Zlínském kraji, který získal druhou největší podporu, to bylo v okresech Zlín (6,43 %) a Kroměříž (5,98 %). Podporu nemůžeme jednoznačně lokalizovat z hlediska historických území. Podporu získávala strana především v obcích vesnického typu. I proto zaznamenala strana nejmenší podporou v hlavním městě Praze (3,11 %). Hned za ním se umístil Karlovarský kraj s minimální podporou v okrese Sokolov (3,03 %). Strana se ve všech krajích pohybovala kolem celorepublikového průměru a vybočovala o přibližně 1,5 procentních bodů směrem dolů i nahoru.

Okresy s největším ziskem:

Žďár nad Sázavou, Zlín, Chrudim, Jihlava, Kroměříž.

Okresy s nejmenším ziskem:

Sokolov, Praha-západ, Mladá Boleslav, hlavní město Praha, Jičín.

Volební jádro

(viz soubor map strana č. 46)

Volební jádro se nachází především v Ústeckém kraji, a to téměř ve všech okresech. Dále můžeme zaznamenat silnou podporu v oblasti bydliště čestného předsedy strany, tedy v okrese Žďár nad Sázavou (např. v jeho „domovské“ obci Novém Veselí (23,17 %)). Dále je silné jádro patrné v obcích okresu Chrudim a Pardubice ve stejnojmenném kraji. Ve Zlínském kraji je to taktéž téměř ve všech okresech. Volební jádro mimo zmiňované administrativní celky najdeme také v okrese Přerov. Slabší jádro se nachází i na východě Plzeňského kraje. Strana se taktéž volila spíše v obcích a měla velmi široké volební jádro (viz tabulka č. 12).

Tabulka č. 12

Volební jádro SPOZ 2010

DRUH JÁDRA	POČET OBCÍ
nejí jádrem	3576
vnější	1102
hlavní	1686

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty.

Poznámka: 4 nejlidnatější města na úrovni městských částí.

Voliči strany

Jsou to zřejmě bývalí voliči KSČM, ale také ČSSD. Voliči mohli být znechuceni razantní politikou Jiřího Paroubka nebo mohlo jít o sympatizanty Miloše Zemana a dalších představitelů strany.

7 ZÁVĚR

Volby v roce 2010 byly výjimečné, a to hned z několika důvodů. Byly charakteristické velkými ztrátami nejsilnějších politických stran. ČSSD a ODS utrpěly největší odliv voličů v historii samostatné České republiky. Poprvé se do dolní komory PČR nedostala KDU-ČSL, a naopak se do Poslanecké sněmovny dostaly dvě strany nové: TOP09 a VV. Těsně pod 5% hranici se umístila vedle KDU-ČSL i SPOZ. V tomto roce také můžeme zaznamenat historicky nejvyšší souhrn zisků stran, které se do dolní komory nedostaly.

Prvním cílem práce bylo zjistit volební jádra nových politických stran. Musíme říct, že pracovní hypotéza u TOP09 byla zčásti správná. Strana se volí především v městech a v jejich zázemí (mimo Ostravu). Jádro volební podpory nalezneme především v českých městech. Silným a dominantním jádrem strany je hlavní město Praha, z velkých měst volilo stranu nejméně voličů v Ústí nad Labem. Voliči jinak podporovali tuto stranu v Čechách a na Moravě, na mapových přílohách je patrná historická hranice. Mezi dalšími kraji s vysokou podporou byly kraje Královéhradecký a Liberecký.

U VV jsme ověřovali pracovní hypotézu, že voliči tuto stranu volili po celé České republice a vyjadřovali tak nesouhlas (protest) proti stávajícím politickým poměrům. Tato domněnka byla taktéž správná. Mezi obcemi nebyly velké výchylky od celorepublikového průměru. Nicméně volební jádro se nacházelo spíše v pohraničních oblastech republiky, především v severních oblastech sousedících s Německem a východních oblastech sousedících s Polskem. Strana se volila vyrovnaně jak na venkově, tak ve městech.

Poslední zkoumanou novou stranou politického spektra byla SPOZ. Tato strana získala voliče především v Ústeckém kraji. Silnou podporu získala také v kraji Vysočina. Hranici 5% překročila také rovněž v Pardubickém a Zlínském kraji. Ve jmenovaných krajích se nachází i její volební jádro strany. Strana se volila spíše na venkově.

Dalším cílem bylo analyzovat odliv tradičních politických stran, které všechny ztratily voliče. Všeobecně můžeme říci, že výrazněji svoje volební chování změnili voliči Čech, Morava volila o poznání „tradičněji“.

Volby vyhrála ČSSD, i když s nejnižším podílem hlasů pro vítěznou stranu po roce 1989. Oproti předchozím volbám navíc utrpěla druhou nejvýraznější ztrátu v podobě více než 10 procentních bodů a její vítězství tak „zajistil“ jen ještě výraznější propad ODS. Bylo to

především v tradičních oblastech územní podpory této strany, tedy na Vysočině a v Moravskoslezském a Ústeckém kraji.

Od ODS byl odliv voličů větší než 15 procentních bodů. Nejradikálnější byl v hlavním městě, výrazný pak také v dalších českých městech a jejich zázemí. Na Moravě nebyl odliv v porovnání s celou ČR tak radikální, ale to i proto, že toto historické území nikdy nepatřilo k volebnímu jádru strany. Proto největší odlivy zaznamenáváme v Čechách.

KSČM byla strana, která z tradičních stran ztratila nejméně. Odliv se pohyboval okolo 1,5 procentního bodu, nejvíce v Ústeckém kraji. Opět se tak potvrdilo to, že strana má nejdisciplinovanější voliče.

KDU-ČSL sice nebyla strana s nijak zásadním úbytkem voličů, ale i ten znamenal, že se strana poprvé v poválečné historii nedostala do dolní komory Parlamentu. O volební propad se „zasloužil“ především Jihomoravský kraj a kraj Vysočina, kde strana ztratila nejvíce procentních bodů. Zlínský kraj, který vykazoval vždy největší podporu k této straně, se pohyboval okolo celorepublikové ztráty.

Výzkum odlivu voličů tradičních politických stran k novým stranám je spíše pokusem o interpretaci. Metoda vychází z územních průniků volebních jader tradičních politických stran v roce 2006 a nových politických stran v roce 2010.

U ČSSD bylo v hypotézách zmíněno, že voliči této strany přešli v roce 2010 zčásti k VV. Už z výsledku je patrné, že ztrátu způsobila tato strana. Nicméně bylo to společně se SPOZ. U VV, které mají celorepublikovou podporu, podobně jako ČSSD, předpokládáme největší odliv, a to zejména v „tradičních“ krajích s vysokou podporou ČSSD (Olomoucký a Moravskoslezský). Jinak není odliv výrazněji lokalizovaný. U SPOZ se strana zasloužila o nižší odliv, ale hustě koncentrovaný v krajích tradiční vysoké podpory ČSSD (především kraj Ústecký a Vysočina, patrně též pro Zlínský kraj).

Jak už bylo v hypotézách zmíněno, domnívali jsme se, že ztrátu ODS způsobila především nová pravicová strana TOP09. Tato hypotéza byla použitou metodou potvrzena. Oblasti největších ztrát ODS byly územně totožné s oblastmi nejvyšších zisků TOP09. K VV nebyl odliv tak patrný, ale i tato strana se na něm zčásti podílela. Bylo to především ve Středočeském, Libereckém a Královéhradeckém kraji a v některých českých městech.

U KSČM je odliv voličů nejsložitěji specifikovatelný. Pokud bychom brali opět v potaz srovnání volebních jader, tak lze předpokládat přechod části voličů k VV a SPOZ. U obou stran je to patrné zejména v Ústeckém kraji.

Poslední zkoumaný odliv byl u KDU-ČSL. Hypotézou bylo, že voliči této strany dali v roce 2010 hlas především k VV a TOP09. Zejména u druhé z nich bylo možné předpokládat výraznější přesuny (TOP09 se z KDU-ČSL částečně personálně vyčlenila), ale výsledky práce spíše naznačují, že odliv voličů nebyl vysoký a pro TOP09 rozhodně netvořili bývalí voliči KDU-ČSL nějak zásadní voličskou skupinu. Ani přeorientování voličů KDU-ČSL na VV pravděpodobně nebylo masové, VV se v krajích s tradičně vysokou podporou KDU-ČSL příliš nevolily. Paradoxně je odliv lidoveckých voličů nejvíce identifikovatelný u strany SPOZ, volební jádra obou stran se protínají na Vysočině a ve Zlínském kraji, tedy ve dvou tradičních regionech vysoké podpory KDU-ČSL.

8 SHRnutí

Bakalářská práce měla za cíl zanalyzovat výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2010. Hlavním cílem bylo zachytit prostorovou strukturu voličů tradičních (ČSSD, ODS, KSČM, KDU-ČSL) a vybraných nových politických stran (TOP09, VV, SPOZ). Druhým, neméně důležitým cílem bylo identifikovat možné směry odlivu voličů od stran, které se dlouhodobě pohybují na české politické scéně. K zjištění oblastí největší podpory pro subjekt byla použita metoda vymezení hlavního a vnějšího volebního jádra, hypotézy o možných směrech odlivu voličů byly ověřovány výzkumem průniku volebních jader tradičních a nových politických stran. Tato metoda může potvrdit nebo vyvrátit možný přesun volebních preferencí voličů na regionální a lokální úrovni.

Výsledky práce potvrdily, že na regionálně značně diferencovaných ztrátách ODS se nejvíce podílela TOP09. Určitý odliv byl patrný i k VV. Naopak ČSSD ztratila podporu rovnoměrně po celé České republice, na odlivu voličů této strany se nejvíce podílely VV společně se stranou SPOZ. U KSČM nebyla ztráta voličů nijak radikální, nejvíce bývalých komunistických voličů získala strana SPOZ. Poslední zkoumanou tradiční politickou stranou, byla KDU-ČSL. Přes ideovou příbuznost zřejmě odešlo k TOP09 a VV relativně málo voličů, strana ale paradoxně výrazně ztrácela v regionech volebních úspěchů SPOZ. Celkově se politické preference voličů změnilly radikálněji v Čechách, Morava volila spíše v souladu s dlouhodobými tradicemi. Z nových stran mají výrazně koncentrovanou podporu programově vyhraněnější TOP09 (větší česká města) a SPOZ (Vysočina, Ústecko a Zlínsko), naopak u populistických VV nejsou u volební podpory pozorovatelné význačnější regionální rozdíly.

Klíčová slova:

geografická analýza – volební chování – strana – Česká republika – volební jádro – volby PS PČR 2010

SUMMARY, KEY WORDS

The purpose of this bachelor paper was to analyse the results of the elections to the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic in 2010. The chief aim was to analyse the structure of the voters of the traditional parties (ČSSD, ODS, KSČM, KDU-ČSL) as well as of some of the new parties (TOP09, VV, SPOZ). The second aim was to identify possible directions in which the Czech traditional parties' voters leave. The method of defining the main and external cores of voters was used to find out what the areas with the biggest support for each party are. The hypotheses about possible directions in which the voters leave the parties were verified by the research on the intersection of the cores of the traditional parties' and new parties' voters. This method can confirm or disprove a possible shift in election preferences of the voters on the regional and local levels.

The results of this work confirmed that ODS's greatest losses, which significantly differ regionally, were mainly caused by TOP09. ODS also lost some of the voters to VV. On the contrary, ČSSD lost support evenly all over the Czech Republic. The main reason for losing their voters were VV along with SPOZ. KSČM did not lose a significant number of their voters, although some of them voted for SPOZ. The last party which was researched was KDU-ČSL. Despite the ideological similarity, KDU-ČSL lost relatively few voters to TOP09 and VV. Paradoxically, KDU-ČSL lost a significant number of voters in the regions where SPOZ had success. Generally, the election preferences changed radically in Bohemia while Moravia voted rather according to the long-lasting tradition. As regards the new parties, TOP09, which has more distinctive program than other parties, is supported mainly in cities. SPOZ has support in the regions of Vysočina, Ústecko and Zlínsko. On the contrary, with VV, which is a populist party, there cannot be observed any significant regional differences.

Key words:

geographical analysis – election behaviour – party – the Czech Republic – core of voters – elections to the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic, 2010

9 ZDROJE

ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice*. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. 192 s. ISBN 978-80-7201-734-8.

CABADA, Ladislav; ŠANC, David. *Český stranický systém ve 20. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 223 s. ISBN 80-86898-33-4.

ČSÚ. Volby.cz [online]. 2011 [cit. 2011-04-25]. Dostupné z WWW:<<http://volby.cz>>.

ČTK. iDnes.cz: zprávy [online]. 2010-05-29, 2010-05-30 [cit. 2011-04-25]. Česko zažilo politické zemětřesení, píše o volbách zahraniční tisk. Dostupné z WWW:<http://zpravy.idnes.cz/cesko-zazilo-politicke-zemetreseni-pise-o-volbach-zahranicni-tisk-108-/zahranicni.asp?c=A100529_202510_zahranicni_stf>.

EIBL, Otto. *Volební programy*. In: BALÍK Stanislav a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. s. 69-96. ISBN 978-80-7325-224-3.

FIALA, Petr; MAREŠ, Miroslav; PŠEJA, Pavel. *Komunisté a jejich strany*. In: MALÍŘ Jiří, MAREK, Pavel. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 - 2004*. II. díl 1938 - 2004. Brno: DOPLNĚK, 2005. s. 1413-1432. ISBN 80-7239-179-8.

FIALA, Petr; SUCHÝ, Petr. *Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová*. In: MALÍŘ Jiří, MAREK, Pavel. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861 - 2004*. II. díl 1938 - 2004. Brno: DOPLNĚK, 2005. s. 1433-1453. ISBN 80-7239-179-8.

HAVLÍK, Vlastimil. *Vývoj politických stran v letech 2006 – 2010*. In: BALÍK Stanislav a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. s. 12-31. ISBN 978-80-7325-224-3.

Hospodářské noviny [online]. 2006-06-05 [cit. 2011-04-25]. Topolánek zkusí rozbít volební pat. Dostupné z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-18601990-topolánek-zkusi-rozbit-volebni-pat>>.

KDU-ČSL [online]. 2006-01-02 [cit. 2011-04-25]. Historie. Dostupné z WWW: <<http://www.kdu.cz/Dokumenty/Historie.aspx>>.

KLÍMA, Michal. *Optimální a ideální volební systém aneb Mantinely volební reformy v České republice*. In: KLÍMA, Michal (ed.). *Možnosti úpravy či reformy volebního systému v ČR: Studijní příručka*. Praha: Ediční oddělení VŠE, 1999. s. 22-39. ISBN 80-85605-88-0.

KOPEČEK, Lubomír; PŠEJA, Pavel. *Česká strana sociálně demokratická*. In: MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 - 2004. II. díl 1938 - 2004*. Brno: DOPLNĚK, 2005. s. 1463-1487. ISBN 80-7239-179-8.

KOSTELECKÝ, Tomáš. *Vzestup a pád politického regionalismu? : Změny na politické mapě v letech 1992 až 1998 - srovnání České a Slovenské republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001. 104 s.

KREJČÍ, Oskar. *Kniha o Volbách*. Praha 1, Klimentská 30 : VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1994. 353 s. ISBN 80-85605-88-0.

KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.

KUBÁT, Michal. *Volební systém v České republice a možnosti jeho reformy ve světle zkušeností mladých demokracií středovýchodní Evropy*. In: KLÍMA, Michal (ed.). *Možnosti úpravy či reformy volebního systému v ČR: Studijní příručka*. Praha: Ediční oddělení VŠE, 1999. s. 95-119. ISBN 80-7079-095-4.

Parlament České republiky: Poslanecká sněmovna [online]. 2008-04-29 [cit. 2011-04-25]. Volby do Parlamentu České republiky. Dostupné z WWW:<<http://www.psp.cz/docs/texts/elections.html>>.

PINK, Michal. *Volební geografie*. In: BALÍK Stanislav a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. s. 209-234.

PŠEJA, Pavel. *Občanská demokratická strana*. In: MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 - 2004*. II. díl 1938 - 2004. Brno: DOPLNĚK, 2005. s. 1504-1530. ISBN 80-7239-179-8.

SARTORI, Giovanni. *Comparative Constitutional Engineering*. Basingstoke: Macmillan, 1994. 219 s. ISBN 0-333-62967-1.

Slovníček z dob komunismu [online]. 2000-2003, 2004-01-03 [cit. 2011-04-25]. Česká politika. Dostupné z WWW:<http://www.ceskapolitika.cz/1_2Slovník.html>.

Strana práv občanů Zemanovci [online]. 2010 [cit. 2011-04-25]. Program strany. Dostupné z WWW:<<http://www.spoz.cz/program-strany/>>.

ŠARADÍN, Pavel: „Analýza volební podpory ČSSD a ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR“. In: III. Kongres českých politologů, Olomouc 8. – 10. 9. 2006. Jan Němec a Markéta Šušťková (eds.). Praha, Olomouc 2006, s. 238–251.

TOP09 [online]. 2010 [cit. 2011-04-25]. Volební program. Dostupné z WWW:<<http://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2010-do-poslanecke-snemovny.pdf>>.

Věci veřejné [online]. 2010 [cit. 2011-04-25]. Politický program. Dostupné z WWW:<<http://www.veciverejne.cz/politicky-program.html>>.

VLACHOVÁ, Klára. *Stranická identifikace v České republice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2000. 40 s. ISBN 80-8595081-2.